

บทที่ 6

การพัฒนาแนวความคิดสู่บริบทที่ตั้งโครงการ

จากการศึกษาลักษณะของแนวความคิดในการสร้างสรรค์ที่ว่างทางสถาปัตยกรรมซึ่งสรุปได้ว่า การสร้างสรรค์ที่ว่างของเด็กคือ “การสร้างโลกส่วนตัวด้วยสิ่งปกคลุมที่สามารถยืดหยุ่นได้และมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม” จากประเด็นนี้เองทำให้เป็นจุดที่น่าสังเกตว่า เด็กมีความต้องการสร้างพื้นที่ส่วนตัวไม่แตกต่างไปจากคนทุกเพศทุกวัย ที่มีความต้องการสร้างพื้นที่ส่วนตัวหรือความต้องการครอบครองพื้นที่เพื่อสร้างอาณาเขตของตน ทั้งนี้อาจเพื่อความต้องการตอบสนองกิจกรรมของตน ไม่ว่าจะเป็นการใช้เป็นที่พำนักพักพิง เป็นพื้นที่ทำงาน เป็นที่พักผ่อนส่วนตัวและอื่น ๆ รวมไปถึงความต้องการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของตนเอง เพื่อต้องการการยอมรับจากผู้อื่น และต้องการสร้างอาณาจักรของตนเอง เช่น การสร้างเครือข่ายในวงสังคม การสร้างองค์กรของตนเอง สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยัน และข้อพิสูจน์ได้ว่า ความต้องการสร้างโลกส่วนตัวของมนุษย์เราเป็น เป็นสัญญาณที่ชัดเจนมาตั้งแต่ยังเยาว์วัยตามที่ได้เห็นการสร้างที่ว่างในโลกของเด็กจากที่ได้ทำการศึกษา

แนวความคิดในการเลือกโครงการออกแบบ

เนื้อหาสำคัญของการสร้างสรรค์ที่ว่างทางสถาปัตยกรรมของเด็กคือการสร้างโลกส่วนตัว ดังนั้น จึงใช้เนื้อหานี้มาเป็นกรอบแนวความคิดในการหาโครงการเพื่อจะมาทำการออกแบบสถาปัตยกรรม โดยยึดหลักการ “สร้างพื้นที่ส่วนตัว” เป็นสำคัญด้วยการแสวงหาโครงการที่มีกิจกรรมที่ต้องการความเป็นโลกส่วนตัวของปัจเจกบุคคลทุกเพศทุกวัย ภายใต้กฎเกณฑ์ที่ว่าทุกคนมีความต้องการที่ว่างส่วนตัว อันปราศจากรุกล้ำจากผู้อื่น และมีกิจกรรมที่เป็นส่วนตัวโดยที่ผู้ใช้สามารถกำหนดเข้ามาเองได้ โดยที่ปัจจัยในการเลือกโครงการออกแบบทั้งหมดจะต้องสามารถตอบสนอง และเอื้อต่อการสร้างที่ว่างตามเอกลักษณ์การสร้างสรรค์ที่ว่างของเด็กที่ได้ทำการศึกษาและสรุปมาจากบทก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นเกณฑ์ในการเลือกโครงการออกแบบได้ดังนี้

1. **มีความต้องการพื้นที่ส่วนตัว** โครงการที่จะมาทำการออกแบบนี้ต้องเป็นโครงการที่ผู้ใช้งานต้องการสร้างความเป็นส่วนตัวในการสนองตอบกิจกรรมที่แตกต่างกันไปของแต่ละบุคคลได้ ดังนั้น จึงควรเป็นโครงการที่มีความเป็นสาธารณะ มีผู้คนเข้ามาใช้ได้หลากหลายเพศวัย และมีหลากหลายกิจกรรมที่ตามมา ดังนั้น จึงควรเป็นโครงการที่ต้องการสร้างพื้นที่ส่วนตัวรองรับกิจกรรมที่เป็นส่วนตัวภายใต้พื้นที่สาธารณะ

2. **ต้องการแนวความคิดการสร้างที่ว่างของเด็ก** เพื่อตอบสนองเอกลักษณ์ในการสร้างสรรค์ที่ว่างของเด็ก การเลือกโครงการที่ต้องการแนวความคิดการสร้างที่ว่างของเด็กมาใช้จึงเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการวิเคราะห์เลือกโครงการนี้ โดยยึดกรอบแนวคิดในเรื่อง คุณลักษณะที่ว่างของเด็ก ที่มีความยืดหยุ่นสามารถสร้าง เก็บได้ และสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ในการใช้งานได้ ดังนั้น โครงการที่เลือกนี้จึงต้องมีความต้องการที่ว่างที่สามารถยืดหยุ่นตามลักษณะดังกล่าวได้

3. **โครงการที่สามารถซ่อนเข้าไปในอาคารได้** คุณลักษณะที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ที่ว่างของเด็ก คือ การที่ที่ว่างนั้นแทรกตัวซ่อนเข้าไปอยู่ภายในอาคารใด ๆ ก็ตาม ที่มีบริบทของโครงสร้างเดิมที่สามารถรองรับได้ ตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อสรุปเอกลักษณ์ในการสร้างสรรค์ที่ว่างทางสถาปัตยกรรมของเด็กนั้น ดังนั้น โครงการที่จะมาทำการออกแบบจึงต้องเป็นพื้นที่ภายในอาคาร ที่มีคุณสมบัติในการรองรับที่ว่างใหม่ที่จะแทรกตัวเข้าไปอยู่และใช้ประโยชน์จากโครงสร้างเดิมของอาคารนั้น ๆ ในการสร้างที่ว่างได้

ตามหลักเกณฑ์การเลือกโครงการออกแบบทั้ง 3 ข้อนี้ จึงได้มาทำการวิเคราะห์หาแนวทางของกิจกรรมในหลาย ๆ ประเภทที่จะรองรับคุณสมบัติต่าง ๆ ของที่ว่างตามเกณฑ์ดังกล่าว ซึ่งในเบื้องต้นนี้ได้สรุปออกมาเป็น “สถานที่พักพิงชั่วคราว” เพราะการพักพิงเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่ต้องการความเป็นส่วนตัวในแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกันออกไป และต้องตั้งอยู่ภายในอาคารที่ต้องการพื้นที่พักพิงในลักษณะที่เป็นส่วนตัว และเป็นการใช้งานเพียงชั่วคราวเพื่อตอบสนองพฤติกรรมการสร้าง และเก็บที่ว่างขึ้นมาได้โดยง่าย เพียงในช่วงเวลาขณะหนึ่งเมื่อไม่มีผู้ใช้งานก็เก็บหรือเมื่อมีผู้มาใช้ก็สามารถสร้างขึ้นมาได้โดยง่าย โครงการที่เหมาะสมจึงควรเป็นการรองรับกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งจะเป็นโครงการที่มีพฤติกรรมที่สามารถตอบสนองแนวความคิดการสร้างที่ว่างของเด็กได้ดีที่สุด แต่โครงการที่เลือกมาก็เป็นเพียงภาพเบื้องต้น เพราะลักษณะกิจกรรมที่เหมาะสมจริง ๆ ควรจะมาจากการรองรับเนื้อหากิจกรรมหลักของอาคารที่จะเข้าไปแฝงอยู่ด้วย ดังนั้น จึงควรวิเคราะห์อาคารที่จะมาเป็นที่ตั้งที่สามารถรองรับรูปแบบของที่ว่างนี้ควบคู่ไปด้วย เพราะเอกลักษณ์ที่สำคัญของที่ว่างจากความคิดของเด็ก คือการแฝงตัวเข้าไปอยู่ในอาคารนั้น ๆ อีกที ซึ่งจะได้ทำการศึกษาในกระบวนการขั้นตอนต่อไปดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ลักษณะที่ตั้งโครงการ

เพื่อเป็นการตอบสนองแนวความคิดในการสร้างสรรค์ที่ว่างของเด็ก กรอบแนวความคิดในกระบวนการวิเคราะห์เลือกที่ตั้งโครงการนี้ จึงได้นำแนวความคิดในการเลือกพื้นที่ตั้งของการสร้างที่ว่างเด็ก มาเป็นหลักในการสร้างกระบวนการออกแบบเป็นสำคัญ เพราะวิธีการเลือกที่ตั้งสำหรับการออกแบบสร้างโลกส่วนตัว มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนการเลือกที่ตั้งสำหรับการออกแบบสถาปัตยกรรมทั่วไป เพราะการออกแบบงานสถาปัตยกรรมมาจากการสร้างพื้นที่อันว่างเปล่า แล้วทำการออกแบบที่ว่างนั้นให้มีกิจกรรมการใช้งานในรูปแบบต่าง ๆ แต่ที่ว่างจากการสร้างสรรค์ของเด็กจะแตกต่างออกไป คือ ไม่ต้องการออกแบบ หรือสร้างขึ้นมาใหม่ทั้งหมด แต่ต้องการสร้างในลักษณะของการสอดแทรกเนื้อหาของที่ว่างเข้าไปอยู่ภายในพื้นที่ของสถาปัตยกรรมที่มีอยู่เดิมแล้ว ดังนั้น งานออกแบบในประเภทต่อเติม ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงอาคาร (Renovate) จึงมีความเหมาะสม และสามารถตอบสนองแนวความคิดนี้ได้ดีที่สุด ซึ่งจะใช้นี้เป็นปัจจัยในการเลือกอาคารเพื่อมาทำโครงการออกแบบปรับปรุงอาคารนั้น ๆ ต่อไป

แนวความคิดเบื้องต้นของการสร้างสรรค์ที่ว่างโดยการสอดแทรกเนื้อหาของที่ว่างเข้าไปอยู่ภายในพื้นที่ของสถาปัตยกรรมที่มีอยู่เดิม ผู้วิจัยได้นึกถึงลักษณะการใช้งานในสมัยโบราณ คือการกางมุ้ง หรือการใช้งานแบบสมัยใหม่ คือการกางเต็นท์ เพราะการกางมุ้งมีคุณลักษณะที่เป็นแบบเดียวกัน คือ การห่อหุ้มของที่ว่างที่คนสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาเองได้ และเป็นการสร้างที่ว่างให้ซ้อนเข้าไปอยู่ในที่ว่างเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่นเดียวกับ ลักษณะของการกางเต็นท์ที่สามารถสร้างเป็นที่ว่างเพื่อซ้อนเข้าไปในสถานที่ใดก็ได้ มีเนื้อที่ขนาดใดก็ได้ และทำให้มีกิจกรรมอันเป็นส่วนตัวตามมา

ดังนั้น การหยิบประเด็นการเลือกที่ตั้งโครงการในลักษณะดังกล่าวมาใช้ ในกระบวนการเริ่มแรก จึงมีมโนภาพเบื้องต้นที่เห็นลักษณะการใช้งานในหน่วยที่เล็ก ๆ ของการห่อหุ้มที่ว่างภายในที่ว่างแบบการกางมุ้งมาใช้งาน ขั้นตอนต่อไปจึงได้เริ่มจากการค้นคว้า และศึกษาหาลักษณะรูปแบบการสร้างที่ว่างที่มีการซ้อนเข้าไปในอาคารจริงที่มีอยู่ ด้วยการค้นหาจากกรณีศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อเป็นการเพิ่มฐานข้อมูล และขยายองค์ความรู้ในการศึกษาประเด็นนี้ และศึกษาความเป็นไปได้ในการแปลงแนวความคิดสู่งานสถาปัตยกรรมจริงในอนาคตต่อไป

กรณีศึกษาอาคารตัวอย่าง

1. อาคาร Blizzard Building เป็นอาคารศูนย์วิจัย และปฏิบัติการทางสภาพแวดล้อม ออกแบบโดย Also Architects เป็นอาคารสำหรับการปฏิบัติการของนักศึกษา การแสดงนิทรรศการ และเป็นหอประชุมของมหาวิทยาลัย Queen Mary University กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ มีลักษณะเป็นอาคารช่วงกว้าง มีการซ้อนที่ว่างรูปทรงอิสระต่าง ๆ ลอยอยู่ตรงกลาง ภายในอาคารสามารถเข้าถึงได้จากบันได และทางเดินของชั้นลอยโดยรอบ เพื่อให้เป็นพื้นที่ใช้สอยในลักษณะต่าง ๆ เช่น แกลลอรี ห้องประชุม และสำนักงาน จุดที่น่าสนใจเกิด คือ เป็นพื้นที่ที่มีการใช้งานที่แตกต่างจากพื้นที่รวมของอาคารจึงต้องการห่อหุ้มที่ว่างที่ปิดล้อมโดยสมบูรณ์ เพื่อสร้างความเป็นเอกเทศและเป็นส่วนตัวของกิจกรรม¹

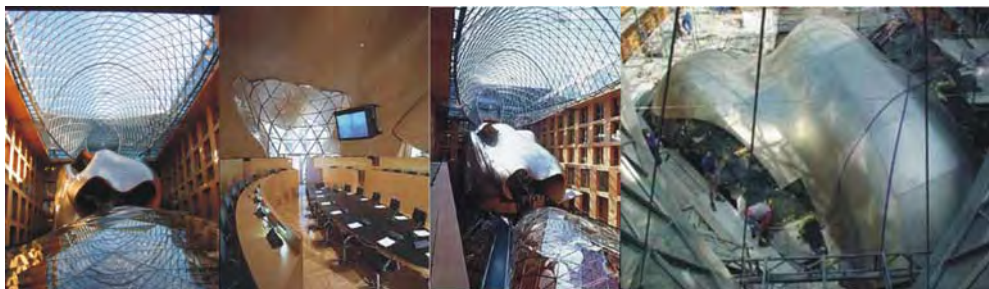
ภาพที่ 55 รูปลักษณะของการซ้อนที่ว่างเข้าไปอยู่ภายในอาคาร Blizzard Building

ที่มา : Will Alsop, AMEC Blizzard Building [Online], accessed 5 May 2007. Available from <http://www.arcspace.com/architects/alsop/blizard/blizard.html>

2. อาคาร DG Bank เป็นธนาคาร DG Bank กรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมัน ออกแบบโดย Frank O.Gehry เป็นโครงการออกแบบปรับปรุง โดยการออกแบบสร้างห้องประชุมขึ้นมาใหม่ให้ซ้อนเข้าไปอยู่ภายในที่เป็นคอร์คกลางของอาคาร ซึ่งมีลักษณะของรูปแบบที่เป็นอิสระ และขัดแย้งกับบริบททางการมองกับอาคารแวดล้อมที่มีอยู่เดิม การห่อหุ้มสิ่งใหม่เข้ามาอยู่ภายในอาคารด้วยที่ว่างที่มีการปิดล้อมนี้ ใช้รองรับกับกิจกรรมที่ต้องการความเป็นส่วนตัวคือการประชุม²

¹ Will Alsop, AMEC Blizzard Building [Online], accessed 5 May 2007. Available from <http://www.arcspace.com/architects/alsop/blizard/blizard.html>

² Frank O.Gehry, DG Bank [Online], accessed 5 May 2007. Available from http://www.arcspace.com/architects/gehry/dg_bank/

ภาพที่ 56 รูปลักษณะของการซ้อนที่ว่างเข้าไปอยู่ภายในอาคารธนาคาร DG Bank

ที่มา : Frank O.Gehry, DG Bank [Online], accessed 5 May 2007. Available from http://www.arcspace.com/architects/gehry/dg_bank/

3. อาคาร **Fawood Children's Centre** เป็นอาคารศูนย์เยาวชนซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารหลังคาจั่วช่วงกว้าง และจัดบรรยากาศภายในให้คล้ายสนามเด็กเล่น ซึ่งใช้ระบบการซ้อนที่ว่างเข้าไปภายในหลาย ๆ แบบ ได้แก่ ตู้คอนเทนเนอร์ ใช้ทำเป็นส่วนสำนักงาน และมีการกางเต็นท์สำหรับรองรับกิจกรรมการเล่น³

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 57 รูปลักษณะของการซ้อนที่ว่างเข้าไปอยู่ภายในอาคาร Fawood Children's Centre

ที่มา : Will Alsop, Fawood Children's Centre [Online], accessed 5 May 2007. Available from <http://www.arcspace.com/architects/alsop/fawood/fawood.html>

³ Will Alsop, Fawood Children's Centre [Online], accessed 5 May 2007. Available from <http://www.arcspace.com/architects/alsop/fawood/fawood.html>

จากการศึกษาอาคารตัวอย่าง การใช้งานจริงของอาคารสามารถนำมาปรับใช้ได้กับลักษณะแนวความคิดในการสร้างสรรค์ที่ว่าของเด็กในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบลักษณะการซ้อนที่ว่างของแนวความคิดเด็กกับงานสถาปัตยกรรม

คุณลักษณะ	การซ้อนที่ว่างของเด็ก	การซ้อนที่ว่างทางสถาปัตยกรรม
ลักษณะอาคารที่ตั้ง	อาคารที่เป็นสถานที่ส่วนตัวหรือเป็นสถานที่ที่คุ้นเคย เช่น บ้าน โรงเรียน สนามเด็กเล่น	อาคารที่เป็นอาคารทางสาธารณะและเป็นอาคารช่วงกว้าง
ลักษณะที่ว่าง	มีลักษณะที่ว่างที่สามารถยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ ตามกิจกรรมที่หลากหลาย	เป็นที่ว่างซึ่งตายตัวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งมีกิจกรรมประเภทเดียว
ลักษณะกิจกรรม	เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้โดยไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลักของอาคาร	เป็นกิจกรรมประเภทเดียวกันและสนับสนุนกิจกรรมของอาคาร

ที่มา : จากการศึกษาของผู้วิจัย

อาคารตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้ เป็นเพียงภาพเบื้องต้นของการศึกษาความเป็นไปได้ในการซ้อนที่ว่างเข้าไปอยู่ภายในอาคารเท่านั้น เพราะอาคารจากกรณีศึกษาเหล่านี้ มิได้มีแนวความคิดมาจากการสร้างที่ว่างของเด็ก เพียงแต่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงเป็นการศึกษาในเรื่องรูปแบบของที่ซ้อนที่ว่างเพียงผิวเผิน และใช้เป็นแนวทางในการเลือกอาคารที่ตั้งโครงการเพื่อมาทำการออกแบบสถาปัตยกรรมต่อไป

การเลือกที่ตั้งโครงการ

จากการศึกษาแนวความคิดในการสร้างสรรค์ที่ว่างของเด็ก และลักษณะการซ้อนที่ว่างทางสถาปัตยกรรม ได้สรุปออกมาเป็นเกณฑ์ในการเลือกที่ตั้งโครงการเพื่อทำการออกแบบ จากเกณฑ์ดังกล่าวทำให้สรุปได้ว่า อาคารที่เลือกเป็นที่ตั้งควรเป็นอาคารช่วงกว้างเพื่อเอื้อต่อการซ้อนที่ว่างใหม่เข้าไป และเป็นอาคารที่ผู้ใช้มีความต้องการสร้างโลกส่วนตัวของแต่ละบุคคล จากลักษณะ

ดังกล่าวนี้ จึงได้เลือกอาคารที่มีรูปแบบตามเกณฑ์มา 2 อาคาร เพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นที่ตั้งโครงการที่เหมาะสมต่อไป

ภาพที่ 58 ทศนียภาพภายนอกและภายในอาคารสถานีรถไฟหัวลำโพง
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

1. อาคารสถานีรถไฟกรุงเทพ (หัวลำโพง) อาคารสถานีรถไฟกรุงเทพ หรือที่เรียกกัน
ในชื่อที่คุ้นเคยว่า สถานีรถไฟหัวลำโพง ตั้งอยู่บนถนนพระราม 4 แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน
กรุงเทพฯ มีคุณสมบัติจากแนวความคิดที่ครบถ้วนตามเกณฑ์ที่ต้องการ เพราะอาคารสถานีรถไฟ
หัวลำโพงเป็นอาคารช่วงกว้างที่สามารถออกแบบสอดแทรกที่ว่างใหม่เข้าไปได้ และมีกิจกรรมการ
พักคอยที่ต้องการความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ภายใน จึงมีความเป็นไปได้ในการนำมาวิเคราะห์เพื่อ
เป็นที่ตั้งโครงการต่อไป

ลักษณะอาคารเป็นอาคารช่วงกว้างชั้นเดียว ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนด้านหน้าที่เป็น
ส่วนปรับอากาศ ใช้สำหรับกิจกรรมการพักคอย ซื้อตั๋ว และมีส่วนสนับสนุนต่าง ๆ ได้แก่ ส่วน
รับประทานอาหาร ร้านกาแฟ ร้านค้าต่าง ๆ อยู่บริเวณส่วนที่เป็นชั้นลอยขนานไปตามแกนของ
อาคารทั้ง 2 ข้าง และด้านหลังเป็นส่วนของชานชาลาภายในอาคารที่รถไฟสามารถเข้ามาจอดเทียบ
ได้ ซึ่งมีส่วนออฟฟิตสำนักงานของการรถไฟเป็นอาคาร 2 ชั้นอยู่ทางด้านฝั่งทิศตะวันออกของ
อาคาร

2. อาคารโรงงานบริษัท สิ่งทอชาติน จำกัด ตั้งอยู่ที่ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เป็น
อาคารโรงงานที่ทำกิจกรรมประเภทการผลิตผ้าชาตินที่ครบวงจร ตั้งแต่การผลิตผ้า ฟอกย้อม
ตกแต่ง และพิมพ์ลายผ้า รวมไปถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้า และวางจำหน่ายในนามแบรนด์ ของ
ตนเองที่ชื่อ ห้องเสื้อ Pasaya อาคารภายในทั้งหมดจึงเป็นกลุ่มอาคารที่หน้าทีในแต่ประเภทแตกต่าง
กันออกไป ส่วนอาคารที่เลือกมาทำการวิเคราะห์ เป็นอาคารส่วนการผลิตผ้าที่เป็นอาคารช่วงกว้าง
ภายในมีการชั้นลอยทั้ง 2 ข้าง ที่เป็นส่วนสำนักงานออกแบบผ้า ลักษณะกิจกรรมภายในที่เป็นการ

ใช้แรงงานของพนักงานในการทอผ้าจึงมีความต้องการโลกส่วนตัว เพื่อการพักผ่อนในบางเวลา และเนื่องจากเป็นอาคารช่วงกว้างจึงสามารถซ้อนที่ว่างที่จะทำการออกแบบใหม่เข้าไปได้เช่นกัน⁴

ภาพที่ 59 ทศนียภาพภายนอกและภายในอาคารโรงงานบริษัท สิ่งทอชาติน จำกัด
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

สรุป จากการศึกษาอาคารที่ตั้งโครงการ ซึ่งได้ Site Selection เป็นอาคารทั้ง 2 แห่งนี้ ได้ข้อสรุปว่า อาคารสถานีรถไฟหัวลำโพง มีศักยภาพในการนำมาเป็นที่ตั้งโครงการมากกว่าอาคารโรงงานบริษัทสิ่งทอชาติน ด้วยข้อได้เปรียบในเรื่องที่ อาคารสถานีรถไฟหัวลำโพง มีความเป็นอาคารสาธารณะที่คนพลุกพล่านสามารถเข้าไปใช้งานได้ ซึ่งเอื้อให้การทำงานออกแบบเป็นไปได้อย่างหลากหลายจากกลุ่มผู้ใช้ที่มีความแตกต่างกัน ในทางตรงกันข้าม อาคารโรงงานสิ่งทอชาติน มีลักษณะที่เป็นอาคารเฉพาะของกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานภายใน ทำให้มีผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มเดิม และกลุ่มเดียวกันตลอด ซึ่งไม่เหมาะสมต่อการดำเนินการออกแบบในขั้นตอนต่อไป

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า อาคารที่เลือกมาเป็นที่ตั้งโครงการออกแบบ คือ อาคารสถานีรถไฟหัวลำโพง ในขั้นตอนต่อไปจึงเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบในรายละเอียดด้านต่างของอาคาร สถานีรถไฟหัวลำโพง ตั้งแต่ประวัติการก่อตั้ง รูปแบบสถาปัตยกรรม ลักษณะการใช้งาน กิจกรรมภายในอาคาร รวมไปถึงปรากฏการณ์ของสถานที่ เพื่อประโยชน์ในการออกแบบต่อไป

การศึกษาและวิเคราะห์อาคารสถานีรถไฟหัวลำโพง

1. ประวัติความเป็นมา สถานีรถไฟกรุงเทพ หรือเรียกกันทั่วไปว่า “หัวลำโพง” เริ่มก่อสร้างในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 คือในปี พ.ศ. 2453 การก่อสร้างแล้วเสร็จ และเปิดให้บริการอย่าง

⁴ วิจารณ์ แสงคำทอง, Thai Fabric Designer [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2550.

เข้าถึงได้จาก http://positioning.com/insight_design.asp

เป็นทางการโดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จทรงกระทำพิธีคดปุ่ม สัญญาณไฟฟ้าให้รถไฟขบวนแรกเดินเข้าสู่สถานีกรุงเทพ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ.2459 “สถานีรถไฟกรุงเทพ” สร้างอยู่ในพื้นที่ 120 ไร่เศษ อยู่ห่างจากสถานีเดิมไปทางทิศใต้ ประมาณ 500 เมตร ตั้งอยู่ในท้องที่ แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ มีอาณาเขตทิศใต้จรดถนนพระราม 4 ทิศเหนือจรดคลองมหานาค ทิศตะวันออก จรดถนนรองเมือง และทิศใต้จรดคลองผดุงกรุงเกษม สำหรับที่ตั้งของสถานีกรุงเทพเดิมซึ่งอยู่บริเวณที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชพิธีเริ่มการก่อสร้างและเปิดเดินรถไฟหลวงนั้น หลังจากได้ก่อสร้างสถานีกรุงเทพหลังปัจจุบันแล้วจึงรื้อถอนออกไป ต่อมาผู้ปฏิบัติงานรถไฟได้ร่วมกันสละทรัพย์สร้างเป็นอนุสรณ์ ปฐมฤกษ์รถไฟหลวงขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2533 เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นอนุสรณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์แก่นุชนรุ่นหลังสืบต่อไป

เดิมสถานีกรุงเทพใช้เป็นที่รับ-ส่ง ทั้งผู้โดยสาร และสินค้า โดยถ้าเราขึ้นอยู่กับบริเวณด้านหน้าสถานีและหันหน้าเข้าสู่สถานี ภายใต้อาคารหลังการบูรณะครั้งวงกลมจะเป็นส่วนให้บริการแก่ผู้โดยสาร พื้นที่ด้านขวามือเป็นที่ตั้งของโรงแรมราชธานี ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นที่ทำการกองโดยสาร และด้านซ้ายมือจะเป็นที่ทำการรับ-ส่งสินค้า ซึ่งปัจจุบันเป็นจุดจอดรถแท็กซี่ โดยในส่วนพื้นที่บริการด้านสินค้านี้ การรถไฟฯ ได้พิจารณาให้ย้ายไปอยู่ที่ย่านสินค้าพลโยธินตั้งแต่ปี พ.ศ.2503 เนื่องจากมีการขยายตัวทั้งด้านการโดยสาร และสินค้าประกอบกับการจราจรบริเวณหน้าสถานีเริ่มมีปัญหา อีกทั้งเพื่อปรับปรุงย่านสถานีกรุงเทพเสียใหม่ให้สามารถรองรับการโดยสารที่มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี สถานีกรุงเทพได้รับการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับการสภาพการโดยสารตลอดมา เป็นต้นว่า การขยายความยาวของชานชาลา หรือก่อสร้างชานชาลา และหลังคาคลุมชานชาลาเพิ่มเติม ปรับปรุงห้องจำหน่ายตั๋ว โดยแยกเป็นห้องจำหน่ายตั๋วประจำวัน และห้องจำหน่ายตั๋วล่วงหน้า จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ แก่ผู้โดยสารและผู้ที่มาใช้บริการ เช่น ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ร้านค้าเบ็ดเตล็ด ร้านขายหนังสือพิมพ์ ที่ทำการไปรษณีย์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว สถานีกรุงเทพยังเป็นสถานที่มรดกต่อต้านภัยจากการสูบบุหรี่ โดยจัดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่เพื่อสุขภาพของผู้โดยสารของทุกคนส่วนรวมในปี 2541 สถานีกรุงเทพได้รับการปรับปรุงในส่วนพื้นที่รองรับผู้โดยสาร หรือผู้เข้ามาใช้บริการอื่นๆ แบบที่เรียกว่า “พลิกโฉม” โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงภาพลักษณ์ของรถไฟไทยให้ตอบรับกับปีอะเมซิงไทยแลนด์ และรองรับการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ระหว่างวันที่ 6 - 20 ธันวาคม พ.ศ. 2541 โดยการรถไฟฯ ได้คัดเลือกและแต่งตั้งบริษัทไทยสินเวิกซ์เพรส จำกัด ซึ่งมีประสบการณ์ในการบูรณะและพัฒนาอาคารอันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์หลายแห่งมาแล้ว ให้เป็น

ผู้ดำเนินการ ทั้งนี้ มีเงื่อนไขว่าต้องอนุรักษ์และพัฒนาอาคารสถานีกรุงเทพให้อยู่ในสภาพเดิม เนื่องจากเป็นอาคารที่อยู่ระหว่างการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์

ในการปรับปรุงอาคารสถานีกรุงเทพจะประกอบด้วยปรับปรุงพื้นที่ 2 ข้างในห้องโถงอาคารให้เป็นร้านขายอาหาร และร้านค้า โดยมีชั้นลอยเพื่อเป็นที่นั่งคอยของผู้โดยสารเป็นการเพิ่มบริการให้ผู้โดยสารได้รับความสะดวกสบายในการนั่งรอ และสามารถเลือกซื้ออาหาร ตลอดจนของใช้จำเป็นอื่น ๆ ได้ตามความต้องการโดยมีร้านค้าหลากหลาย เช่น อาหาร เครื่องดื่ม หนังสือ และร้านขายยา นอกจากนี้ยังมีบริษัทให้บริการด้านการท่องเที่ยว บริษัทรับจองโรงแรม ตู้เครื่องบิน บริการแลกเปลี่ยนเงินตรา ตู้เอ.ที.เอ็ม. และห้องละหมาด เป็นต้น สำหรับห้องจำหน่ายตั๋วประจำวันก็ได้จัดสร้างขึ้นใหม่ โดยหันหน้ารับผู้โดยสารที่เดินทางเข้ามาในสถานีบนชั้น 2 ของห้องขายตั๋วทำเป็นพื้นที่ทำงานของพนักงาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและสะดวกในการปฏิบัติงาน ส่วนที่เป็นห้องโถงจะคง สภาพเดิมไว้ เพื่อให้สามารถรองรับผู้โดยสารจำนวนมากๆ ได้ ในส่วนชานชาลาได้เพิ่มเติมร้านขายของและจัดเป็นที่พักสำหรับผู้โดยสารที่มารอการเดินทางด้วย ทางด้านข้างของอาคารสถานีทิศตะวันตก หรือคลองผดุงกรุงเกษม ก่อสร้างเป็นหลังคาคลุมใหม่เป็นรูปโค้งครึ่งวงกลมครอบคลุมพื้นที่ 1,000 ตารางเมตร เป็นพื้นที่สำหรับรองรับผู้โดยสารขาเข้าและขาออกให้ได้รับความสะดวกมากขึ้นกว่าเดิมการปรับปรุงเพื่อพลิกโฉมของสถานีกรุงเทพใหม่ที่กำลังดำเนินไปแล้วเสร็จ และจัดพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2541⁵

ภาพที่ 60 ทศนิยมภาพมุมกว้างภายในอาคารสถานีรถไฟหัวลำโพง
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

⁵ การรถไฟแห่งประเทศไทย, อาคารและสถานี [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2007. เข้าถึงได้จาก <http://www.railway.co.th/civil/test/ho1.htm>

“สถานีกรุงเทพ” เป็นสถานีเก่าแก่คู่บ้านคู่เมือง ถ้านับอายุจนถึงปัจจุบัน ก็มีอายุถึง 90 ปีแล้ว ปัจจุบันเป็นศูนย์กลางการขนส่งผู้โดยสารทางรถไฟ ในแต่ละวันจะมีขบวนรถเข้า-ออกประมาณ 200 ขบวน และมีผู้โดยสารเดินทางเข้าและออกที่สถานีนี้นับหมื่นคนเลยทีเดียว โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์สำคัญๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ เข้าพรรษา หรือตรุษจีนจะมีผู้คนหลั่งไหลมาใช้บริการที่สถานีกรุงเทพนี้นับแสนคนจน สถานีที่อันกว้างขวางโอ่โง่งของสถานีแห่งนี้ดูคับแคบลงไปเลยทีเดียว

นอกจากความเก่าแก่แล้ว “สถานีกรุงเทพ” ยังเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญยิ่งทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และการคมนาคมขนส่งสมควรยิ่งที่จะต้องอนุรักษ์ไว้ให้เป็นมรดกของชาติและอนุชนรุ่นหลังสืบไป

ภาพที่ 61 ทศนียภาพด้านหน้าอาคารสถานีรถไฟหัวลำโพง

ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

2. ลักษณะทางสถาปัตยกรรม “สถานีกรุงเทพ” มีแบบก่อสร้างเป็นรูปโดมสไตล์อิตาเลียนผสมผสานกับศิลปะยุคเรอเนซองส์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับสถานีรถไฟ เมืองแฟรงค์เฟิร์ตในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน อีกทั้งวัสดุในการก่อสร้างก็เป็นวัสดุสำเร็จรูปจากเยอรมนีเช่นกัน ลวดลายต่างๆ ที่ประดับไว้เป็นศิลปะที่มีความวิจิตรสวยงามมาก บันได และเสาอาคารบริเวณทางขึ้นที่ทำการกองโดยสารหรือโรงแรมราชธานีเดิมเป็นหินอ่อน โดยเฉพาะเพดานเป็นไม้สักสลักลายนูน ซึ่งหาได้ยาก จุดเด่นของสถานีกรุงเทพคือ กระจกสีที่ช่องระบายอากาศ ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ซึ่งติดตั้งไว้อย่างผสมผสานกลมกลืนกับตัวอาคาร เช่นเดียวกับนาฬิกาบอกเวลาที่มีอายุเก่าแก่เท่าๆ กับตัวอาคารสถานี โดยติดตั้งไว้ที่กึ่งกลางยอดโดมสถานี เป็นนาฬิกาที่สั่งทำพิเศษเฉพาะไม่ระบุชื่อบริษัทผู้ผลิตแสดงให้เห็นเหมือนนาฬิกาอื่น ๆ นาฬิกาเรือนนี้มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 160 เซนติเมตร ควบคุมด้วยไฟฟ้าระบบดิจิตอลจากห้องชุมสายโทรศัพท์กรุงเทพ เป็นเครื่องบอกเวลาแก่ผู้สัญจรผ่านไปมา และผู้ให้บริการที่สถานีกรุงเทพจนถึงปัจจุบันนี้บริเวณ

ด้านหน้าสถานีกรุงเทพมีสวนหย่อม และน้ำพุสำหรับประชาชน โดยข้าราชการรถไฟได้รวบรวมทุนทรัพย์เป็นมูลค่า 9,150 บาท จัดสร้างอนุสาวรีย์น้อมเกล้าฯอุทิศส่วนกุศลถวายแด่พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง อนุสาวรีย์ที่ว่าเป็นรูป “ช้างสามเศียร” มีพระบรมฉายาลักษณ์ด้านข้างแบบลายนูนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประดิษฐานอยู่⁶

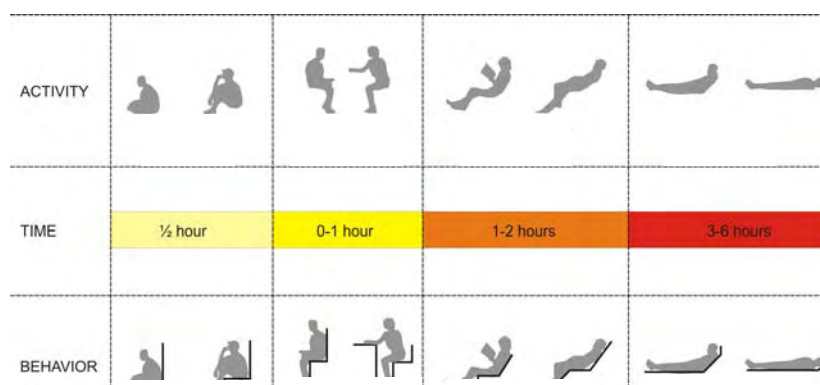
อาคารสถานีรถไฟหัวโพงเป็นอาคารช่วงกว้างขนาด 45 เมตร มีความยาว 150 เมตร ลักษณะผังที่เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้านี้วางส่วนแนวยาวของอาคารไปตามแกนทิศเหนือใต้ หรือทิศทางขวางกับแนวตะวัน รูปลักษณะของอาคารตกแต่งตามรูปแบบ Colonial Style ด้านหน้าจั่วของหลังคาโค้งนี้ประดับประดาด้วยกระเบื้องสีที่ช่องระบายอากาศ ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง สร้างความแตกต่างของแสงที่ตกกระทบลงมาภายในอาคารซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงวันได้ ด้านบนของหลังคาโค้งมีช่องแสงยาวไปตลอดแนวของอาคาร ส่งผลให้มีแสงธรรมชาติตกเข้ามาภายในอาคาร และทิศทางของแสงที่เคลื่อนไหวไปตามแนวโคจรของพระอาทิตย์ตั้งแต่เช้าจรดเย็น ตัวอาคารแบ่งเป็น 2 ช่วง คั่นกลางด้วยห้องจำหน่ายตั๋ว ทำหน้าที่คั่นระหว่างพื้นที่ของบุคคลภายนอกกับบุคคลที่ใช้บริการโดยสารรถไฟ โชนด้านหน้าจึงเป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมการซื้อตั๋ว การพักคอยในบริเวณพื้นที่โล่งช่วงกลางของโชนนี้ ซึ่งมีเก้าอี้สำหรับการพักคอยของบุคคลทั่วไป และกิจกรรมสนับสนุนต่าง ๆ ในส่วนชั้นลอยที่อยู่ 2 ชั้นของอาคาร โชนด้านหลังเป็นพื้นที่ของชานชรา มีพื้นที่พักคอยบางส่วนและชานชราสำหรับรถไฟ 4 ขบวนเข้ามาเทียบภายในอาคารได้ และทางด้านทิศตะวันออกของโชนนี้เป็นอาคาร 2 ชั้นสำหรับเจ้าหน้าที่สำนักงานของการรถไฟ

3. ลักษณะกิจกรรมการใช้งาน กิจกรรมหลักอีกประเภทหนึ่งที่พบเห็นได้ชัดเจน ภายในสถานีรถไฟหัวลำโพงที่นอกเหนือไปจากการต่อคิวซื้อตั๋วอย่างแน่นขนัด คือ การพักคอย จากการสอบถามพบว่ามีหลายเหตุผลหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดการพักคอยที่เป็นเวลานาน ตัวอย่างเช่น การเดินทางโดยรถไฟผู้โดยสารจำเป็นต้องเดินทางมาจองตั๋วก่อนเป็นเวลา 2 - 3 ชั่วโมง เพื่อไม่ให้ที่นั่งเต็ม ตัวที่มีการจำกัดที่นั่งและได้ขึ้นรถไฟก่อนเพื่อไปจับจองที่นั่งในตู้ราคาถูกที่ไม่มีการระบุที่นั่งหรือขบวนรถที่มีระยะทางไกลจึงมีจำนวนน้อยเที่ยว เช่น ขบวนภาคใต้มี 2 เที่ยวต่อวัน ทำให้ต้องรอเป็นเวลานาน หรือมาจากการตกรถ หรือจากรถไฟเดินทางมาช้ากว่ากำหนดและอื่น ๆ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเหตุให้เกิดการรอคอยที่เป็นเวลาอันยาวนาน บ้างต้องใช้เวลา 2 - 3 ชั่วโมง บ้างต้องใช้เวลาเป็นครึ่งวัน ดังนั้น ความต้องการพื้นที่ส่วนตัวเพื่อการรอคอยที่ใช้เวลาอันยาวนานเช่นนี้จึงเกิดขึ้นมา

⁶ การรถไฟแห่งประเทศไทย, อาคารและสถานี [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม

2007. เข้าถึงได้จาก <http://www.railway.co.th/civil/test/ho1.htm>

เพื่อตอบสนองระบบกลไกของการรอกอยในการขึ้นรถไฟของแต่ละคน จึงทำให้เกิดกิจกรรมการรอกอยที่แตกต่างกันออกไป ตามแต่ช่วงเวลาในการรอกอย ตามแต่ความพึงพอใจและตามแต่ความต้องการของแต่ละบุคคล บ้างก็นั่งกับพื้น นั่งอ่านหนังสือ บ้างก็นั่งรับประทานอาหาร นั่งดื่มกาแฟ นั่งสนทนาเป็นกลุ่ม กระทั่งนอนรอกก็ทำได้ จากการสังเกตพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสู่พฤติกรรมการรอกในแต่ละรูปแบบกิจกรรมนี้ มีกลไกที่แปรผันมาจากช่วงเวลาที่บุคคลนั้นใช้ในการรอกอย ซึ่งสามารถสรุปเป็น Diagrams ของรูปแบบการรอกอยตามช่วงเวลาได้ ดังนี้

ภาพที่ 62 Diagrams ของรูปแบบพฤติกรรมกรอกอยที่แปรผันตามช่วงเวลา

ที่มา : จากการศึกษาของผู้วิจัย

4. ปรากฏการณ์แห่งแสงที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการรอกอย จากการศึกษาและทำการสังเกตพื้นที่ตั้งโครงการสถานีรถไฟหัวลำโพงจากเช้าจรดเย็น ทำให้พบว่าภายในบริบทของที่ตั้งมีปรากฏการณ์แห่งแสงที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการรอกอย ได้แก่ แสงที่มาจากช่องแสงด้านบนหลังคาของอาคาร ด้วยความที่เป็นช่องแสงที่ยาวไปตามแกนของอาคารและวางอยู่ในแนววางตะวัน ส่งผลให้มีแสงธรรมชาติผาดผ่านเป็นเส้นตรงเข้ามาในอาคาร จากแสงในยามเช้าที่ส่องไปทางทิศตะวันตกของอาคารภายใน วังไล่ไปผ่านพื้นที่กลางอาคารในยามเที่ยงวัน ไปจนถึงแสงในยามเย็นที่ส่องไปทางทิศทางตะวันออกของอาคาร ซึ่งจากรูปแบบการเดินทางของแสงที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้พื้นที่ที่โดนแสงในขณะเวลานั้นไม่มีผู้ไปพักคอยในบริเวณที่แสงตกกระทบมา หรือทำให้มีผู้ไปพักคอยบริเวณนั้นลดน้อยลง เพราะรับรู้ได้ว่าพื้นที่ตรงนี้สัมผัสกับแสงมากเกินไป จึงเป็นลักษณะการใช้งานของพื้นที่ ที่สัมพันธ์กับเวลา สัมพันธ์กับแสงและสภาพแวดล้อม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ภายในกิจกรรมการพักคอยนี้ผู้ใช้ปฏิเสธที่จะสัมผัสกับแสงในปริมาณที่มากเกินไป ร่มเงาภายในอาคารจะมีความต้องการใช้งานเพื่อการพักคอยมากกว่า

ภาพที่ 63 Diagrams ที่สททางของแสงภายในอาคารที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการพักคอย
ที่มา : จากการศึกษาของผู้วิจัย

บทสรุปโครงการออกแบบ

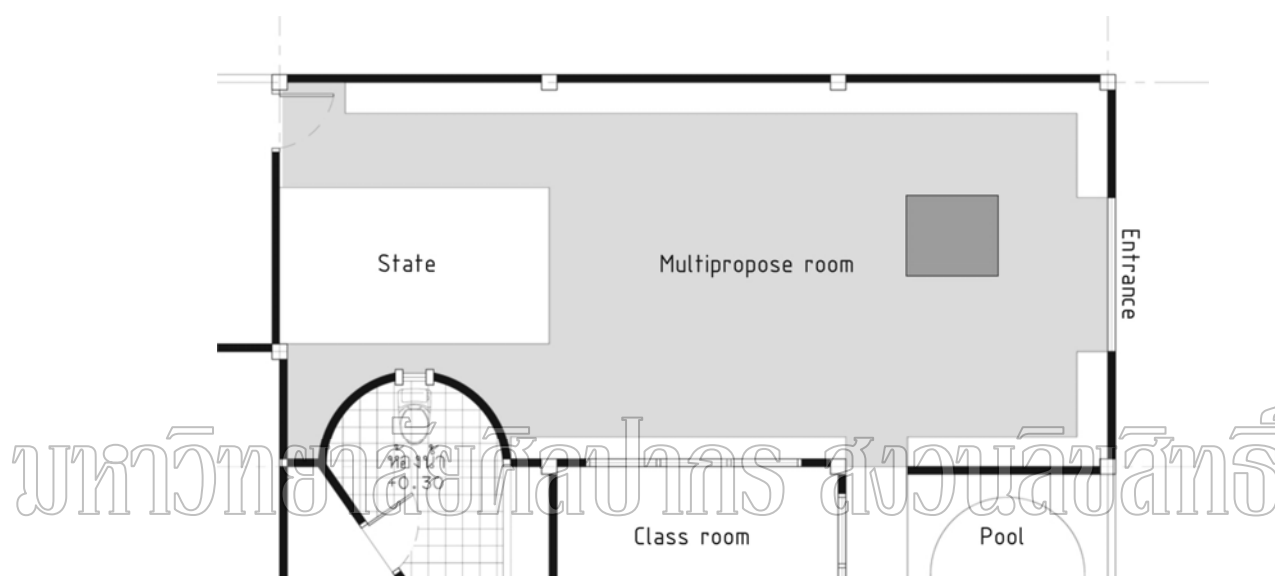
จากแนวความคิดในการเลือกโครงการออกแบบที่ได้ทำการศึกษา มา กระทั่งได้หากระบวนการการคัดเลือกที่ตั้งโครงการที่มีเกณฑ์ต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดจากการสร้างสรรค์ที่ว่างของเด็กที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งในการวิเคราะห์ไว้เบื้องต้นได้สรุปโครงการที่จะทำการออกแบบเป็น “สถานที่พักพิงชั่วคราว” ดังนั้น เมื่อนำมาผนวกกับที่ตั้งโครงการจากที่ได้วิเคราะห์มา อาคารสถานีรถไฟหัวลำโพง จึงได้โครงการที่จะทำการออกแบบเป็น “สถานีพักคอยชั่วคราวในสถานีรถไฟหัวลำโพง” ซึ่งเป็นการออกแบบในประเภทงานปรับปรุงต่อเติมอาคาร (Renovate) ในส่วนพื้นที่สำหรับการพักคอย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองต่อกิจกรรมการพักคอยของผู้ที่ต้องการความเป็นโลกส่วนตัว

การเลือกพื้นที่ออกแบบภายในอาคารหัวลำโพง

ภายในสถานีรถไฟหัวลำโพง มีพื้นที่กว้างใหญ่ซึ่งมีพื้นที่กว่าพันตารางเมตร และสามารถรองรับผู้คนที่เข้าออกได้กว่าหมื่นคนต่อวัน อีกทั้งยังมีการแบ่งเป็นโซน มีการซอยพื้นที่ให้เป็นส่วนใช้งานต่าง ๆ กระบวนการต่อไปก่อนเริ่มทำการออกแบบจึงต้องมาทำการวิเคราะห์หาตำแหน่งที่ตั้งโครงการภายในอาคารที่เหมาะสมต่อการสร้างสรรค์ที่ว่างเข้าไป อีกทั้งต้องตอบสนองกับกิจกรรมเดิมของพื้นที่ และตอบรับกับกรอบแนวคิดในการออกแบบ

ในเมื่อการศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ เป็นการศึกษาในประเด็น เด็กกับการสร้างสรรค์ที่ว่างทางสถาปัตยกรรม ดังนั้นเมื่อจะเริ่มทำการออกแบบจึงเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผล หากจะให้

กระบวนการเลือกตำแหน่งพื้นที่ออกแบบนี้เกิดขึ้นโดยให้เด็กได้มีส่วนร่วมด้วย ซึ่งรวมไปถึงการสร้างสรรค์ที่ว่างในบริบทของที่ตั้งโครงการด้วย และเพื่อตอบสนองแนวความคิดการสร้างสรรค์ของเด็ก โดยการสร้างกระบวนการทดลองให้เด็กได้ใช้ความคิดของตนเองไปสู่ในบริบทของอาคารห้วลำโพง วิธีการนี้จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมา เริ่มจากการสร้างโมเดลจำลองของสถานียรถไฟห้วลำโพงขึ้นในขนาดที่เด็ก ๆ สามารถเข้าไปทำงานประสานในการสร้างสรรค์ได้ จากนั้นจึงให้เด็กเลือกพื้นที่ และทำการสร้างที่ว่างที่ ที่ตนเองต้องการขึ้นมา

แผนผังที่ 2 ผังห้องศูนย์การเรียนรู้ที่ใช้เป็นสถานที่ทำการทดลอง
ที่มา : จากการศึกษาของผู้วิจัย

การทดลองนี้ได้จัดทำขึ้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550 โดยใช้พื้นที่ภายในห้องศูนย์การเรียนรู้ ของโรงเรียนอนุบาล ก ใต้ จังหวัดนครราชสีมา และให้เด็กนักเรียนชั้นอนุบาล 3 ของโรงเรียนจำนวน 3 คนในการทำการทดลองได้แก่ ด.ญ.ยุวรัตน์ ศรีสงฆ์ อายุ 6 ขวบ ด.ญ.เมธาวิ พุทธสุข อายุ 6 ขวบ และ ด.ช.จิโรจน์ อ่อนหวา อายุ 6 ขวบ เริ่มทำในเวลา 13.00 น. แล้วเสร็จในเวลา 15.00 น. โดยกระบวนการทดลองเริ่มจากให้เด็กได้ใช้ความคิดของตำแหน่ง และพื้นที่ลงในบริบทอาคารห้วลำโพงด้วยวิธีการเขียนลงในผังกระดาษ เพื่อเลือกพื้นที่ที่เด็กแต่ละคนต้องการ จากนั้นในกระบวนการขั้นตอนต่อไปจึงได้ให้เด็ก ๆ ได้สร้างที่ว่างและกำหนดกิจกรรมของตัวเอง โดยใช้วัสดุสำหรับการสร้างสรรค์หลาย ๆ ประเภท ได้แก่ บล็อกตัวของเล่น และผ้าฝ้ายเล็ก ๆ ภายในโมเดลจำลองอาคารห้วลำโพงที่ได้จัดเตรียมไว้ให้

ภาพที่ 64 กระบวนการและผลงานจากการทดลองของเด็กในบริบทที่ตั้งโครงการ
ที่มา : จากการศึกษาของผู้วิจัย

สรุป ผลของการทดลองครั้งนี้ พบว่า เด็กมีความต้องการสร้างพื้นที่ในบริเวณริมทั้ง 2 ข้างของอาคารหั่วลำโพง ซึ่งในลักษณะนี้ทำให้เห็นความสัมพันธ์กับเอกลักษณ์ในการสร้างสรรค์ที่ว่างของเด็กที่ได้ทำการสรุปไว้แล้วในเบื้องต้น ในประเด็นที่ว่าเด็กจะไม่สร้างที่ว่างในพื้นที่เป็นส่วนใช้งานหลัก ดังเช่น พื้นที่ที่เกาะอยู่ริมทั้ง 2 ข้างของอาคารนี้ไม่ใช่พื้นที่ของการสัญจรในแกนหลัก นอกจากนี้ยังได้เห็นการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างเดิมมาใช้ในการสร้างที่ว่างของเด็กอีกด้วย จุดที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ กิจกรรมที่เด็กได้ระบุไว้ในในการสร้างสรรค์ที่ว่างนี้ก็คือ สถานที่พักคอยที่เป็นโลกส่วนตัวของเด็กเองเช่นกัน ซึ่งตรงกับรูปแบบของโครงการออกแบบที่ได้ทำการวิเคราะห์ไปแล้วในก่อนหน้านี้ การทดลองนี้จึงเป็นการย้ำรูปแบบการนำแนวความคิดมาประยุกต์ใช้ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น